

Í ÁÅÉÍÓÍÐÚÓ ÍÑÍÁÅÍÍÑÒÞÓ ÍÈÑÜÌÀ ÒÐÀÄÈÖÈÈ ÐÀxÑÊÈÓ ÍÈÑÀÐÅÉ

Àâòið Zoran Rankovich
27.08.2012 á.

Summary. In

Serbia in the middle of the 17th century an important scrivener center was being developed in the monastery of Racha on the Drina River. During the Great Migration in 1690 with the Patriarch Arsenije III Charnojevic and the multitude of people, the brotherhood of the Racha monastery left their habitation and moved far north, to the Hungarian country. In the new surrounding, on the spacious territory from Buda and Szentendre up to Komarno, the Racha scribes continued to transcribe books until the middle of the 18th century, nurturing the characteristics of the Racha scrivener tradition which mark some manuscripts as typical for Racha. The use of some characteristic forms of letters and characters, the use of cursive writing and thus breaking monotony, as well as a particular way of letter decoration are the elements of the alphabet specific for this tradition.

Â ñåðåäéíå XVII âåêà â Ðà-ñêîí

ííàñòûðå íá ïðåâíååðåæüä ð. Äðéíà (Ñåðåèý) åíçíèéååò åàæíûé êíèäííèñíûé öåíòð. Î ìííóå íá-àéà ååí ååýöåéüíñòé íú íá ðåñííéåååíí ðí-íúé ååííûé. Iáéíòíðûå àåòíðû ñ-èòåþò, -ðí ðà-ñêéé êíèäííèñíûé öåíòð ðåçåéååéñý ííå åéèýíéàí ííàñòûðñêèõ ñéðéíðéèõ, ðåñííéååíí ñåðåäééí îòðóåå, íá ååðåò íá-àð è Éååéåð, åðóåéå åå åñýçûååþò ååí ååýöåéüíñòü ñ éíèäííå-àòíýè â Ðóýíñéíí ìíàñòûðå è â ìðêøèíé öåðéåè [Øéíðéž, 1996: 14].

Íá ïñííååíèè ñîòðåíéåøéõñý

ðóéíèñåé è çåïèñåé, áíåñáííûó ðóéíé íåéíòíðûô ëèñàðåé, ñ-èòååòñý, -ðí êíèäííèñíåý ååýöåéüíñòü â Ðà-ñêîí ìíàñòûðå íðíäíéæåéåñü íí-òè ííéåéíó ñòíéåðéý íá-éíàÿ ñ 40 ð åíäíå XVII âåêà åíéíòü åí 1690 åíäå. Ñ íàðéåðóíí Åðñåíéàí III

xaðííååé-åí è ííæåñòåíí íáðíäå å åíäå Áåéééíå íåðåñåéåéý ñåðåíå ååðåòñòåíí ííééóéíí ìíàñòûðü è ìòíðååééíñòü ååééåéí íá ñåååð, å ååíååðñéóþ çåìëþ. Å ííåé ñåååå, íá íåðéðííé òåððéòíðéè ìò Áóåü è Ñåíòåíåðå åí Êíàðíí, ðà-ñêéé åèñàðè íðíäíéæéè ñåíþ éíèäííèñíóþ ååýöåéüíñòü [Øéíðéž, 1996: 15–30].

Ãíñòíååðíûô áèíäðåòè-åñêéè ååííûô

í ðà-ñêéè ëèñàðýô è íá íáúåíå èõ éíèäííèñíé ååýöåéüíñòé ñîòðåíééñíû íåííåíí. Ðå-ü èååò í åáííûô èç ñìàèò éíéå, íñíáííí íåéñýô, íñòàåéåííûô íèñàðýè íá ñòíéåðéåð ðóéíèñåé. Íá ïñííååíèè ýòéõ íàðååðéåéíå èçååñòíí, -ðí åí Áåéééíå íåðåñåéåéý ñåðåíå å ñåííí ííàñòûðå éíèäííèñàíéåí çåíèåééñü Êèðéåéå, Öðéñòíðíð, Åèññåðéíí è ìò-àñòè Êèíðéåí. Å ååíååðñéé çåíéå å íííå XVII âåêà è å íåðåñåå ååñýòééåðéý XVIII âåêå åç íéñåðåé ñòàððååíí ííééåéý éíèäííèñíóþ ååýöåéüíñòü íðíäíéæéè èéøü Êèíðéåí, íííýåééèñü ííåúå ååýöåéé íá ýòíí íííðéùå

Åðíðåé, íåéñèí, Åðéåíðéé [Øéíðéž, 1996: 15; Áíøéíå, 1988: 370–373] è, å ñéååòþùåí ííééåíèè, Åååðééè ñòåðåííåå- Ååíöéíåå- [Øéíðéž, 1996: 29–30]. Íèñàðè ðà-ñêéè òåðåééåðé, ñéåååååòåéüíí, çåíèåþöñý ñåðåñéé ðóéíèñííé éíèäííé ñ 40 ð åíäíå XVII åí ñåðååéíü XVIII ñòíéåðéý.

Ðóéíèñè íèñàðåé ðà-ñêéè òåðåééåðé

ðåñíðñòðåíýéñü ååééååí ìò öåíòðå åõ åíçíèéíååéý, å ñåååíý ííé ðååíýöñý å ííåí-éñéååíûô ííééåééöý. Òåé, íú ðåñííéåååíí ååííûé íáéé-èé èõ å ííééåééöýô å Ååéåðååå, ííåé-Ñååå, íéååéýô, å Ååí-éíñéíí ìíàñòûðå, å Öåðéíúå, Öåååðååå, Çåååååå, íóååå, Ñåíòåíåðå [Áíøéíå, 1988: 369] è, åíçííæíí, å íðåøíååå.

Â ïðååééåååíé ðåååòå åí ïííûòååíñý

óéåçåòü íá ðåååðååðíûå íñíáååííñòé ååðåéééé ðóéíèñååé, íòííñýùéöñý è ðà-ñêéè ðåååééöéè. Íåíé åóåååò åûååéåíí ååñééüéüé ååðåééåðíûô äéý ååíííé ðåååééöéè

ýéáìáíóíâ iéñüià.

Ðóêííèñè ðà-ñéíáí iéñàðñéíáí
êðóåà, á iáùáí, áûííéíáí ñòðíéíú è íðàáèéüíú ìíéóñòàáíú ìéñüííí ñ íáéè-èáí
ñéðííèñíú ãóéâ, níñ ñíáöèò-åñéèí ìíéííðòèçííí áóéâåííú ðíðí. Éñííéüçíáàíéáí
ñéðííèñíú ãóéâ éâé óéðàøòþüèò ýéáìáíóíâ ðàçáèáàåðñý iíííòííèý iéñüià.
Âûííéíáíéáí iíéíú ðííééò èéíéé, eð ðàçííáí ðííáá èçâèáàíéýí è íáðåéííéáíéýí
ííéò-àåòñý ýôðåâèò áåéíðàðèáíñòé ðóéñéñâé. Äéý ðóéííèñâé ðà-ñéíé iéñàðñéíé
ððåäéòéè ðåéæáá ðåðåéòåðñý óéðàñèðåéüíá õáééíáíéá ìòäåéüíú ãóéâ á ååððíéò è
íéæíéò ñòðííéá, á iá-àéé è éííóá ñòðííéé, èñííéüçíáàíéá ñííáú ìáéééò
óéðàñèòåéüíú ïéáìáíóíâ iðé áûííéíáíéé áóéâåííú ðíðí ãóííyíóðú ìíçéòéýð, à
ðåéæáá áíííéüí-ñòðííé ìíéüçíáàíéá ñéðííèñíú ðííéé èéé åóáéåòíú ãóéâåííú ðíðí ã
éííóá ñòðííéé [Èàöèáà, 1999: 89]. Iá ñíñíáàíéé áóéòðñà è ðóáíñéåñòååíííáí
óéðàøåéý áíçííæíí ìòíáñåíéá ìòååéüíú ðóéñéñâé è éííéðåðíú ìéñàðýí ðà-ñéíé
ððåäéòéè [Ðåéèéž, 2012: 180, íáí. 198].

Íäíá èç ðíðí áóéâú a ðåðåéòåðíá
äéý ðà-ñéíé éíéäíííé ððåäéèòéè. Ñòíéá áóéâú áûéíðåáí áééâáí, à iáðéý áûííèñàíá
äåóíý ðíñ-åðéàíé. Iáðéý áééâáíú iáðåçíí íáééæíáé èéíéáé ñòðííéé iáðåéííéýåðñý
åíðååí, ñâýçûååýñü ñ íéæíéé ñòðííéé, èíòíðåý iá-éííáåðñý iðéíåðñí íá ñåðååéíé
ñòíéá è ñíñéñéååðñý è íéæíéé ñòðííéé èéé èáðåðíäéò áå. Á öåéíí, ðíðíà
ðåéèí iáðåçíí áûííéíáííé áóéâú íáííéíáàò ðóññéíá ìáéééíá “ý“

Á éà-åñòåå áíéåå ðåäéíáí äóáéåòá
áóéâú e, íáû-íí á éííóá ñòðííéé, áñòðå-ååòñý
ñéðííèñíáy áðå-åñéèá áóéâá “yíñééíí“ ní ñòðåéü-àòúíè ìíéóéçåéáàíé è ñ
óäééíáííé íéæíéé-ñòñòüþ.

Éàé íáäñòðí-íáy áóéâáà z ó
ðà-ñéíéò íéñàðåé áñòðå-ååòñý ðíðíà, áûííéíáíáy íáíéí ðíñ-åðéíí, áääá áåððíéíé
èçäéá á çíà-èòåéüííé ñòáíáíé óäééíáí áééâáí, ñíñéñéååòñý á èçäéááí, è áééâáíú
íáðåçíí iáðååéåååòñý óéðåñèòåéüííé-åðòíé, iðé-áí íéæíý-ñòñòü áóéâú éíðòíéà.

Éååñé ñòíéá ñéðííèñííé áóéâú i,
éíòíðåý áûííéýåðñý á ðàíéáò iíéóñòååíííí áçáéñàíííí ñéðííéååòñý á
á ååððíéé iíííåæóòíé, ñâíðå-éååýñü áééâáí, ðíñ-åðéíí áééé iðååñé ñéðííé åéååòñý á
íéæíéé iðííåæóòíé, ñâíðå-éååýñü íáíðååí, iáðååòñý á óäééíáíóþ áíðèçíóåéüíóþ
ééééþ, á éíñáy ééíéý ñíáééíýáò áíí éååñíáí è áåðò iðååñíáí ñòíéá.

Äéý ðà-ñéíéò íéñàðåé óåðåéòåðñí
íáéñàíéá q íáíéí ðíñ-åðéíí, íá-éíáy ñ íá-àéá áíéíâíé ñòíðííú iáðééé,
iðííéæàþüååéñý á ååððééåéüíú ñòíéá, èíòíðúé áóñíéò áûñíéí á ååððíéé
iðííåæóòíé. Íò ááí áåððåá íáíéñàíá áññéíéåðé-åñéèáy èáðééé-åñéèáy áóéâá “s“, íéæíéé èçäéá éíòíðíé iáðååñíáéò è
íðååóþ ñòíðííó. Òàéèáy ðíðíà áûííéýéñü á éííóá ñòðííéé è ééñòá, á ååððíéáé
ñòðíéá è íá íáñòåå, áääá íáá ñòðííéé iñòåååòñý áíéúðå áíçáíííí ñéñòðåíñòåå
[Èàöèáà, 1999: 104–105].

Á éííóá áíéúðéó èéé íáíúðéó
åäéééò áååñòåå á ðóéñéñýò ðà-ñéíéò íéñàðåé ñ 60 úó áíáíá XVII ií 30 á áíáú
XVIII áåéá [Èàöèáà, 1995: 56] áñòðå-ååòñý ñíåöèò-åñéèé çíáé, áûííéýåíúé
íáíéí ðíñ-åðéíí. Íí íá-éíáååòñý íá ñáðååéíá íáééåå ååóíý èéíéýí èéñàíííé ñòðííéé
áíéíéñòíé èéíéáé, èíòíðåý iáðååòíäéò á áññéíéåðé-åñéóþ, óäééíáíóþ èáðééé-åñéóþ
áóéâó “s“, áûñíóà áíòíðíé ñéñéååòñý áåóíííí áíçáíííí ñéñòðåíñòåå
áíçáé áûñíéýáò áññéíéååíííí áíçáíííí ñéñòðåíñòåå
Yòíò çíáé áûñíéýáò áññéíéüéí ñóíééòé, è íáíéíéååòñý iáðååéüíáy ñòàòüý [Èàöèáà,
1995: 55–71].

Èñííèüçîáàíéå õàðàéòåðíûõ
 áóéâáííûõ ôíðì è çíàéíâ, ðàçáèáàíéå íííòííè è òåéñòà èñííèüçîáàíéåì ñéïðííèñíûõ
 ôíðì, íñíáúå ñíñíáú ôéðàøåíèý áóéâ á ååðíèõ è íéæíèõ ðýäáõ, á íà÷àéå è êííöå
 ñòðíèè è á ííçèöéý, áååå íåå íéie èíååöñý åíéüøå íáçáííííäí ìðíñòðåíñòåà,
 ñòðåéí õàðàéòåðííé ÷åðòíé ïèñàðåé ðà÷ñéíé éíéäííèñíé òðàäéøèè, íí êíòíðíé
 ðóéíèñè ííæíí ñðàåíèòåëüíí éåäéå íòíåñòè è òèíè÷íí ðà÷ñéèí [Èàöèáà, 1999:
 110].

Niñéñíê ëèòåðàòóðû

Áíøéíâ, 1988 Áíøéíâ, ìèð¼àíá, Õðííñåðåôè è íèñàðñéà òðàäéøè¼à Ðà÷àíá,
 Çáíðíèê ìàòèöå Ñðíñéå çà êœèæåâíñò è ¼åçèê, êœ. 36, ñâ. 3, Ííàé Ñàä, 1988. N. 367–394.

Èàöèáà, 1995 Kacziba, Agnes, Jedna
 karakteristi na odlika ra anskih rukopisa, Çáíðíèê
 ìàòèöå Ñðíñéå çà ôèëííäé¼ó è ëèíååèñòééó, XXXVIII/1, Ííàé Ñàä, 1995. N. 55–71.

Èàöèáà, 1999 Kacziba, Agnes, Budimpeštanski rukopis Hristofora Ra anina, Szeged – Segedin, 1999.

Ðàéèž, 2012 Ðàéèž, Çìðàí, Ñðíñéà ìèíè¼àòóðà XVI è XVII ååéà, Áåíáðåä, 2012.

Øêíðèž, 1996 Øêíðèž, Èàöèöà, Î
 Ðà÷è è Ðà÷àíéà. [Ó]: ðåä. Å. £åðéíâèž, Ñòèõííäé¼à Èèíðè¼àíá Ðà÷àíéà, Ííàé Ñàä, 1996. N. 11–33.